

DEĞER ÇATIŞMASININ KÖKENLERİ: BEBEKLER AYNI FİKİRDE OLMAMAYI KABUL ETMEZ

Origins of Value Conflict: Babies Do Not Agree to Disagree

Karen WYNN

Prof. Dr., Yale Üniversitesi, Amerika Birleşik Devletleri

Prof. Dr., Yale University, USA

✉ karen.wynn@yale.edu

Çeviren / Translator:

Osman Zahid ÇİFÇİ

Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Felsefesi Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

Assoc. Prof., Selcuk University Faculty of Islamic Sciences Department of Philosophy and Religious Studies Department of Philosophy of Religion, Konya, Turkey

✉ zahid.cifci@selcuk.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-0348-594X>

Makale Bilgisi / Article Information:

Makale Türü / Article Type: Çeviri / Translation

Geliş Tarihi / Received: 14.11.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 13.12.2021

Yayın Tarihi / Published: 15.12.2021

” Atıf / Cite as: Wynn, Karen. “Değer Çatışmasının Kökenleri: Bebekler Aynı Fikirde Olmamayı Kabul Etmez”. çev. Osman Zahid Çifçi. *Mütefekkir* 8/16 (2021), 275-281.
<https://doi.org/10.30523/mutefekkir.1034589>

© Telif / Copyright: Published by Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi / Aksaray University Faculty of Islamic Sciences, 68100, Aksaray, Turkey. Tüm Hakları saklıdır / All rights reserved.

 İntihal / Plagiarism: Bu çalışma hakem değerlendirmesinden geçmiş, bir intihal yazılımı ile taranmıştır. İntihal yapılmadığı tespit edilmiştir. This article has gone through a peer review process and scanned via a plagiarism software. No plagiarism has been detected.

DEĞER ÇATIŞMASININ KÖKENLERİ: BEBEKLER AYNI FİKİRDE OLMAMAYI KABUL ETMEZ*

Öz

Bize benzeyenleri sevmek insanın doğasında vardır. Bebekler bile kendi zevklerini paylaşan bireyleri tercih eder ve zıt görüşlere sahip olanlardan hoşlanmazlar. Ancak çoğulcu toplumumuz farklılıkları kabul etmeyi ve aynı fikirde olmayanlara tahammül etmeyi gerektirir. Bebek araştırmalarındaki bulgular çeşitliliği kabul etmeyi teşvik edecek stratejilerle ilgili bilgi verebilir mi?

Origins of Value Conflict: Babies Do Not Agree to Disagree

Abstract

It is human nature to like those who are like us. Even babies prefer individuals who share their tastes, and dislike those with contrasting views. However, our pluralistic society requires accepting differences and tolerating those who disagree. Can findings in infant research inform strategies to encourage acceptance of diversity?

Bizler kendimize benzeyen insanları severiz. Bu benzerlik beğenisi (homofili) arkadaş, romantik eş, akademik meslektaş ve hatta evcil hayvan seçimlerimizi bile etkiler.¹ Dış görünüş, kişilik, ilgi alanı, sosyo-ekonomik durum ve tutum bakımından kendimize benzeyenleri severiz. Önemsiz veya keyfi özellikleri bizimle benzeşen kişileri bile daha çok tercih ederiz.²

Bize benzeyenleri tercih etme davranışı, kendileriyle aynı saç rengi gibi fiziksel özelliklere, yiyecek tercihleri gibi tutumlara ve hatta gömlek rengi gibi geçici niteliklere sahip kişileri tercih eden okul öncesi çağındaki çocuklarda da görülür.³ Ayrıca bir yaşından küçük bebekler, yabancı bir dili veya kendi dilini yabancı aksanlı konuşanlara göre kendi ana dilini konuşan

* "Wynn K. Origins of Value Conflict: Babies Do Not Agree to Disagree. Trends Cogn Sci. 2016 Jan;20(1):3-5. doi: 10.1016/j.tics.2015.08.018. Bu çalışmaya 10.11.2021 tarih, 5185211175077 lisans numarası ile Elsevier tarafından çeviri izni verilmiştir.

1 D. Byrne vd., "The Effects of Physical Attractiveness, Sex and Attitude Similarity on Interpersonal Attraction", *Journal of Personality* 36/2 (Haziran 1968), 259-271; Brant R. Burleson - Wayne H. Denton, "A New Look at Similarity and Attraction in Marriage: Similarities in Social-Cognitive and Communication Skills as Predictors of Attraction and Satisfaction", *Communication Monographs* 59/3 (01 Eylül 1992), 268-287; William Griffitt - Russell Veitch, "Preacquaintance Attitude Similarity and Attraction Revisited: Ten Days in a Fall-Out Shelter", *Sociometry* 37/2 (1974), 163-173; Carroll Izard, "Personality Similarity and Friendship", *The Journal of Abnormal and Social Psychology* 61/1 (1960), 47-51; Heinke Roebken, "Similarity Attracts: An Analysis of Recruitment Decisions in Academia", *Educational Management Administration & Leadership* 38/4 (01 Temmuz 2010), 472-486; Michael M. Roy - Nicholas J. S. Christenfeld, "Do Dogs Resemble Their Owners?", *Psychological Science* 15/5 (Mayıs 2004), 361-363.

2 Henri Tajfel - John Turner, "An Integrative Theory of Intergroup Conflict", *Intergroup relations: Essential readings*, Key readings in social psychology (New York, NY, US: Psychology Press, 2001), 94-109; Henri Tajfel vd., "Social Categorization and Intergroup Behaviour", *European Journal of Social Psychology* 1/2 (1971), 149-178.

3 Christine A. Fawcett - Lori Markson, "Children Reason About Shared Preferences", *Developmental Psychology* 46/2 (Mart 2010), 299-309.

bireyleri tercih etmektedir.⁴

Laboratuvarımda, bebeklerin tutum ve değerler bakımından birbirine benzeyen bireylere yönelik tercihlerini incelemekteyiz. Çeşitli deneylerde, bebeklerin ilk yıllarında, kendileriyle aynı görüşlere sahip kişileri tercih ettiklerini gözlemledik. Genel paradigma şu şekildeydi: bebekler laboratuvara getirildi ve A ve B seçenekleri (örneğin iki farklı atıştırma) arasından bir seçim yaptırıldı. Daha sonra aynı A veya B seçeneğinin iki farklı kuklaya da sunulduğunu gördüler. Kuklalardan ilki bebeğin seçtiği öğeyi beğenip tercih ettiğini ve ikinci seçenektan hoşlanmadığını ifade ederken, diğer kukla tam tersini tercih etti. Peki daha sonra bebeklere iki kukla arasında seçim yapma fırsatı verdiğimizde birini diğerinden daha çok sevdiler mi?

Büyük bir çoğunlukla evet. Bebek deneklerimizin %80'inden fazlası kendileriyle aynı görüşü ifade eden kuklayı tercih etti.⁵ Aynı sonuç, sarı ve turuncu eldivenler gibi giysilerle ilgili ifade edilen tutumlar hakkında da elde edildi. Ayrıca, yiyeceklerle ilgili tutumlar söz konusu olduğunda, bebeklerin genel olarak Graham krakerleri (bebekler tarafından tipik olarak tercih edilen) ve yeşil fasulyelere (genellikle tercih edilmeyen) karşı da farklı tutumlara sahip oldukları gözlemlendi. Bebeklerin eşit derecede sevmeye meyilli olduğu yiyecekler olan Graham krakerleri ve Cheerios ile ilgili tutumlar söz konusu olduğunda bile aynı sonuç geçerliydi. Her durumda, bebekler güçlü bir şekilde kendilerinin tercih ettiği öğeyi seven kişiyi tercih ettiler.

Öte yandan bu tepki örüntüsü tek bir istisnaya sahiptir. Tüm bu örüntü, seçme seçeneği kaldırıldığında ortadan kayboldu. (Bebeklerin tepkileri bu açıdan yetişkinlerinkinden farklıdır. Kutu 1, benzer olanı tercih etmemizdeki bu gelişimsel değişiklik üzerinde duruyor). Bebeklere (ve kuklalara) A ve B seçenekleri arasında seçim yapma fırsatı verilmeyip deneyci tarafından seçeneklerden sadece biri verildiğinde etki ortadan kalktı ve böylece seçim davranışının gerçek bir tutum göstergesi olarak önemi ortaya konmuş oldu. Örneğin, turuncu eldiven verilmesi, diğer turuncu eldivenli bireylerin tercih edilmesini kolaylaştırmaz. Bebeklerin benzer bireyleri farklı bireylere tercih etmesi, algısal benzerlik (örneğin aynı giysiyi giymek) veya durum benzerliği (örneğin aynı atıştırmaya sahip olmak veya bir deneyci tarafından benzer şekilde muamele görmek) ile ilgili değildir. Aksine, bebeğin kendi görüşüyle aynı veya farklı bir görüşe sahip olan bireyle ilgilidir.

Genel olarak, araştırma bulgularımız, insan gelişiminin gözlemleyebildiğimiz en erken anlarından itibaren, biz insanların temel

⁴ Katherine D. Kinzler vd., "The Native Language of Social Cognition", *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 104/30 (24 Temmuz 2007), 12577-12580.

⁵ Neha Mahajan - Karen Wynn, "Origins of 'Us' Versus 'Them': Prelinguistic Infants Prefer Similar Others", *Cognition* 124/2 (2012), 227-233.

olarak paylaşılan değerleri önemseydiğini göstermektedir. (Kutu 2, benzer düşüncelere sahip diğer insanlardan hoşlanmanın uyarlanabilir faydasını tartışarak, bunun neden böyle olabileceğini ele alıyor.)

Peki, benzer düşünenler için bu erken tercih ne kadar güçlü? Bu, farklı görüşlere sahip olanlara karşı bir nefret mi yoksa sadece benzer görüşlere sahip olanlara karşı bir cazibe mi içeriyor? Meslektaşlarım ve ben, farklı bir araştırmada, bebeklerin büyük bir çoğunlukla üçüncü şahıslara karşı nazik veya yardımcı olan kişileri, kaba veya müdahaleci olanlara tercih ettiğini gözlemledik.⁶ Bununla tutarlı olarak, bebekler kendileriyle benzer düşünen kişilere de iyi davranılmasını isterler. Örneğin görüşlerini paylaşan kuklaya iyi davranan birini, o kuklaya kötü davranan birine tercih ederler.⁷ Ancak, bebeklerin kendileriyle aynı düşünmeyen kişilere nasıl davranılmasını istedikleri daha farklı bir konudur. Bebekler, görüşleri kendileriyle çelişen bir kuklaya kaba davranan birini tercih eder. Yani “Düşmanımın düşmanı dostumdur” sözü bebekler için bile doğrudur.⁸ Bu durum, bizimkine benzer değerlere sahip başkalarını sevmenin insan doğası olduğu gibi, aynı zamanda görüşleri ve değerlendirmeleri bizimkinden farklı olanlardan hoşlanmamanın da insan doğası olduğunu göstermektedir.

Ancak giderek küreselleşen bir dünyada, farklı kültürlerin, değerlerin, fikirlerin çatıştığı birçok farklı fikir ve değerlere sahip toplumlarda yaşıyoruz. Başkalarıyla ilişki kurabilmemiz gerekiyor. Ancak bebekler bile daha ilk doğum günlerinden önce başkalarına karşı sadece farklı renkte eldivenleri veya yiyecekleri tercih ettikleri için olumsuz hissedebiliyorlarsa, kürtaj, cinsel ve dini azınlıkların hakları gibi temel değerlerdeki derin farklılıkları vurgulayan sosyal konular hakkında ve değerleri daha büyük kültürlerle çelişen kültürel alt grupların kendi kaderini tayin etmesi konuları hakkında verimli konuşmalar yapmayı nasıl umabiliriz?

Anlaşmazlık karşısında anlaşılabilirlik doğal olarak gerçekleşmez. Bu, kapsamlı bir şekilde yetiştirilmesi gereken ve sık sık çökmekte olan medeniyetin zor kazanılmış zayıf bir başarısıdır. Kita ve dünya genelindeki okullar, çocukların çeşitliliğe karşı toleranslarını ve takdirlerini artırmaya çalışarak çeşitli bireysel ve bazen de sezgisel yaklaşımlar uyguladılar. Burada tartışılan gelişimsel bulgular, karşıt görüşlülere saygının nasıl geliştirileceği (sevmese bile) sorusuna cevap vermez, ancak çözümün aranacağı bir yere işaret edebilir.

Farklılığı sevmemek için inşa edildiysek, eşit olarak anlamaya değer

⁶ J. Kiley Hamlin vd., “Social Evaluation by Preverbal Infants”, *Nature* 450/7169 (01 Kasım 2007), 557-559; Karen Wynn, Paul Bloom, “The Moral Baby”, *Handbook of Moral Development*, ed. Melanie Killen - Judith G. Smetana (Psychology Press, 2013), 435-454.

⁷ J. Kiley Hamlin vd., “Not Like Me = Bad: Infants Prefer Those Who Harm Dissimilar Others”, *Psychological Science* 24/4 (01 Nisan 2013), 589-594.

⁸ Hamlin vd., “Not Like Me = Bad”.

vermek için inşa edilmişiz demektir. Bireyler veya gruplar arasında iyi niyeti kolaylaştırmak için kullanılan “benzerlikler üzerine inşa etmek” basmakalıp ifadesi oldukça doğru olabilir. Benzerliğe değer veren ve farklılığı kınayan temel psikoloji göz önüne alındığında, insanın kültürel çeşitliliğinin geniş yelpazesini açıklamaya çalışmak, bu farklılıkların takdir edilmesini ve hatta hoş görülmesini sağlamayabilir. (Siyasette uygulanan şu yaklaşımı düşünün: ‘Yaşam yanlısı bireyler cenin haklarına değer verir; seçim yanlısı bireyler kadın haklarına değer verir.’ Bu hiç ikna edici değil. Şimdi de şu yaklaşımı düşünün: ‘Her iki grup da insanın kendi kaderini tayin etmesine değer veriyor ve bunu savunuyor, ancak farklı bireylerin haklarını destekliyor.’ Ortak bir değeri savunmak, bir sonraki tartışma için gereken toleransı kabul ettirmede atılan doğru bir adım olabilir.)

Tabii ki, bazı çok köklü farklılıklar için herhangi bir çözüm mümkün olmayabilir. Güçlü karşıt değerler karşısında, her iki taraf için de hiçbir uzlaşma kabul edilemeyebilir. En inatçı insan çatışmalarından bazıları tam da bu ‘kutsal değerler’ çatışmasından kaynaklanmaktadır.⁹ Bununla birlikte, sahip olduğumuz tek araç (çoğunluğun baskısı veya savaş dışında), ne kadar tatsız olursa olsun, her iki tarafın diğer görüşle meşgul olmaya istekli olmasını gerektiren ‘söylem’dir. Bireysel istekliliğin kolaylaştırılması ve teşvik edilmesi önemlidir ve üzerine inşa ettiğimiz psikolojik temelleri anlamak da yardımcı olabilir.

Kutu 1. Homofili’nin Gelişimsel Kökenleri Nelerdir? Homofilin kökenlerine ilişkin ilk açıklamalardan biri deneyim yoluyla ortaya çıkıyor oluşudur (Sonuçta, bize benzeyenlerin davranışlarını anlamak ve tahmin etmek daha kolaydır). Bir diğeri ise benzerlik tercihimizin yerleşik ve toptan olmasıdır. (Hemen hemen her özellik grup üyeliğinin bir işareti olabilir, bu nedenle herhangi bir benzerliğe ilk duyarlılık yararlı olabilir.) Ancak, ampirik bulgular her iki açıklamaya da uymamaktadır. Bebekler bile fikirlerini paylaşan bireyleri, onlarla çatışan bireylere tercih eder, ancak onlar yetişkinlerin aksine, keyfi ortaklıkları olanları tercih etmezler. Bebeklerin tercihleri, paylaşılan değerler üzerinden gerçekleşir. Üç yaşındakiler orta düzeyde bir örüntü gösterirler: Keyfi ortaklıkları önemsemeyip paylaşılan fikirleri önemserler ([9]) ve kendi saç rengini (kalıcı ama seçilmemiş bir özellik) ve çok sık olmasa da kendi gömlek rengini paylaşan bireyleri tercih ederler (geçici bir özellik) [9]. Bu nedenle, homofili erken yaşta ortaya çıkmakta ve belki de doğuştan belirli olmakla birlikte, yaşla birlikte keyfi ortaklığı benimsemeye yoğunlaşmaktadır. Bu da kültürel etkinin var olabileceği olasılığını ortaya koyar. Benzerliklere ve farklılıklara verdiğimiz tepki sosyal deneyimlerimizle artabilir, çünkü etnik köken ve din gibi büyük ayrımlardan, kişisel tarzı belirleyen küçük ayrıntılara (Rolex saat takmak,

⁹ Scott Atran - Jeremy Ginges, “Religious and Sacred Imperatives in Human Conflict”, *Science (New York, N.Y.)* 336/6083 (18 Mayıs 2012), 855-857.

mavi saça sahip olmak veya kulak memesi ölçüsü gibi) kadar birçok farklılıktan oldukça fazla anlam çıkabilir.

Kutu 2. İnsanlar Neden Benzer Düşünen İnsanları Sever? Benzer değerleri paylaşanlardan hoşlanmanın bireylere fayda sağlayabileceği ve bu hoşlantının doğal seçilimi yönlendirmek için ihtiyaç duyulan uyarlanabilir faydayı sağlayabileceği sayısız yol vardır. Kendi zevklerimizi paylaşanlar, değerli bilgiler edinebileceğimiz kaynaklar olabilir. Örneğin siz de benim gibi levrek seviyorsanız, onları nerede bulabileceğim ve nasıl tutabileceğim hakkındaki tekniklerle ilgili bilgi sahibi olabilirsiniz, bu da benim öğrenmem için yararlı olacaktır. Benzerlik, grup üyeliğine işaret edebilir. “Biz” kavramı, tüm bireyleri tanıyamadığımız ve ‘onları’ kavramını ayırt edemeyeceğimiz kadar büyük olduğunda yararlıdır (Örneğin, kızarmış örümceklerden oluşan bir atıştırma seviyorsanız, muhtemelen benden farklı bir kültürde büyümüşsünüzdür). Son olarak, görüşlerimizi paylaşanlarla ilişki kurmak bize siyasi nüfuz kazandırır. Özel ilgi grupları da bu şekilde oluşur ve bu, kolektif eylemin temelidir ve kendi gündemlerimizi rakip olanlar üzerinde ilerletmek için kritik kitleye ulaşmamızdaki bir araçtır. İnsanlar zengin bir sosyal türdür ve politik düşünceler evrimsel tarihimiz boyunca hayatın her yerde bulunan bir yönü olmuştur.

Teşekkürler. Bu çalışma, Ulusal Bilim Vakfı BCS-0921515 ve Ulusal Sağlık Enstitüleri R01-MH-081877 tarafından desteklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Atran, Scott - Ginges, Jeremy. “Religious and Sacred Imperatives in Human Conflict”. *Science (New York, N.Y.)* 336/6083 (18 Mayıs 2012), 855-857. <https://doi.org/10.1126/science.1216902>
- Burleson, Brant R. - Denton, Wayne H. “A New Look at Similarity and Attraction in Marriage: Similarities in Social-Cognitive and Communication Skills as Predictors of Attraction and Satisfaction”. *Communication Monographs* 59/3 (01 Eylül 1992), 268-287. <https://doi.org/10.1080/03637759209376269>
- Byrne, D. vd. “The Effects of Physical Attractiveness, Sex, and Attitude Similarity on Interpersonal Attraction”. *Journal of Personality* 36/2 (Haziran 1968), 259-271. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1968.tb01473.x>
- Fawcett, Christine A. - Markson, Lori. “Children Reason About Shared Preferences”. *Developmental Psychology* 46/2 (Mart 2010), 299-309. <https://doi.org/10.1037/a0018539>
- Griffitt, William - Veitch, Russell. “Preacquaintance Attitude Similarity and Attraction Revisited: Ten Days in a Fall-Out Shelter”. *Sociometry* 37/2 (1974), 163-173. <https://doi.org/10.2307/2786373>
- Hamlin, J. Kiley vd. “Not Like Me = Bad: Infants Prefer Those Who Harm Dissimilar Others”. *Psychological Science* 24/4 (01 Nisan 2013), 589-594. <https://doi.org/10.1177/0956797612457785>
- Hamlin, J. Kiley vd. “Social Evaluation by Preverbal Infants”. *Nature* 450/7169 (01 Kasım 2007), 557-559. <https://doi.org/10.1038/nature06288>
- Izard, Carroll. “Personality Similarity and Friendship”. *The Journal of Abnormal and*

- Social Psychology* 61/1 (1960), 47-51. <https://doi.org/10.1037/h0040056>
- Karen Wynn, Paul Bloom. "The Moral Baby". *Handbook of Moral Development*. ed. Melanie Killen - Judith G. Smetana. 435-454. Psychology Press, 2013. <https://doi.org/10.4324/9780203581957.ch20>
- Kinzler, Katherine D. vd. "The Native Language of Social Cognition". *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 104/30 (24 Temmuz 2007), 12577-12580. <https://doi.org/10.1073/pnas.0705345104>
- Mahajan, Neha - Wynn, Karen. "Origins of 'Us' Versus 'Them': Prelinguistic Infants Prefer Similar Others". *Cognition* 124/2 (2012), 227-233. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2012.05.003>
- Roebken, Heinke. "Similarity Attracts: An Analysis of Recruitment Decisions in Academia". *Educational Management Administration & Leadership* 38/4 (01 Temmuz 2010), 472-486. <https://doi.org/10.1177/1741143210368264>
- Roy, Michael M. - Christenfeld, Nicholas J. S. "Do Dogs Resemble Their Owners?" *Psychological Science* 15/5 (Mayıs 2004), 361-363. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2004.00684.x>
- Tajfel, Henri vd. "Social Categorization and Intergroup Behaviour". *European Journal of Social Psychology* 1/2 (1971), 149-178. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420010202>
- Tajfel, Henri - Turner, John. "An Integrative Theory of Intergroup Conflict". *Intergroup relations: Essential readings*. 94-109. Key readings in social psychology. New York, NY, US: Psychology Press, 2001.

 Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

 Yazar(lar) / Author(s): Osman Zahid Çifçi.

 Finansman / Funding: Yazar(lar), bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul eder(ler). / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.